

Sygn. akt IV U 659/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 czerwca 2017 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Beata Łożyńska - Motyka
Protokolant:	sekr. sądowy Dominika Orzepowska

po rozpoznaniu w dniu 28 czerwca 2017 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy M. P.

przeciwko Prezesowi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Likwidatorowi Funduszu Alimentacyjnego

o umorzenie należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego

na skutek odwołania M. P.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

z dnia 27 marca 2017 r. nr (...) Decyzja nr (...)

zmienia zaskarżoną decyzję i umarza M. P. należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu w łącznej kwocie 21 787,50 zł.

SSO Beata Łożyńska - Motyka

Sygn. akt: IV U 659/17

UZASADNIENIE

Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Likwidator Funduszu Alimentacyjnego decyzją nr (...) z dnia 27 marca 2016 r., znak: (...) na podstawie art. 68 ust. 1 i art. 63 ust. 3 i 4 ustawy o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz.U.2016.1518) odmówił M. P. umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z tego funduszu oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu, w łącznej kwocie 21.787,50 zł.

Od powyższej decyzji ubezpieczona złożyła odwołanie, wnosząc o jej zmianę i umorzenie w całości zaległości wobec likwidowanego funduszu alimentacyjnego z powodu trudnej sytuacji materialnej i zdrowotnej. W uzasadnieniu argumentowała, że organ rentowy nie wyjaśnił okoliczności, czy jako dłużnik – była w stanie uregulować zaległości oraz, czy obecnie ma takie możliwości – np. w ramach układu ratalnego. Wyjaśniła, że nieuiszczanie dobrowolnych wpłat na rachunek likwidowanego funduszu – nie jest z jej strony wynikiem uchylania się od płacenia,

lecz rzeczywistego braku środków na zaspokojenie nawet najbardziej podstawowych potrzeb życia codziennego. Podkreśliła, że w tych okolicznościach nie jest w stanie spłacić zadłużenia alimentacyjnego, a jej sytuacja dochodowa i rodzinna stanowi szczególnie uzasadnioną przesłankę do umorzenia należności wobec likwidowanego funduszu.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o jego oddalenie wskazując, że mimo wnikliwego zbadania i oceny przesłanek warunkujących możliwość umorzenia należności likwidowanego funduszu, nie znalazł podstaw do ich umorzenia. Pozwany stwierdził, że decyzja organu w tym zakresie mieści się w kategorii swobodnego uznania i jedynie tylko „szczególnie uzasadnione przypadki związane z sytuacją zdrowotną lub rodzinną” – pozwalają na umorzenie należności.

Organ rentowy wskazał przy tym na orzecznictwo Sądu Najwyższego, zgodnie z którym ogólną zasadą jest egzekwowanie należności od dłużników alimentacyjnych, natomiast umorzenie zaległości może nastąpić wyjątkowo w sytuacjach szczególnych. Jednakże trudna sytuacja materialna, brak stałych dochodów – jest okolicznością właściwą wszystkim dłużnikom i nie stanowi szczególnej okoliczności przemawiającej za umorzeniem istniejących zaległości wobec funduszu alimentacyjnego. Zakład dodał przy tym, że świadczenia z tego funduszu mają charakter zwrotny, co oznacza, że dłużnicy obowiązani są do ich zwrotu wraz z 5% opłatą na pokrycie kosztów jego działalności. W konsekwencji, w ocenie ZUS wniosek umorzenie, nie zasługiwał na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

M. P., ur. (...), na podstawie wyroku Sądu Rejonowego w Kętrzynie z dnia 9 grudnia 1999 r., sygn. akt III RC 506/99 została zobowiązana do alimentacji na rzecz małoletnich dzieci M. i D. M..

Z powodu niemożności wyegzekwowania alimentów od zobowiązanej, ojciec uprawnionych Z. M. w dniu 6 kwietnia 2000 r., za pośrednictwem komornika przy Sądzie Rejonowym w Kętrzynie prowadzącego egzekucję alimentów, złożył do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. wniosek o przyznanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

Decyzją z dnia 11 kwietnia 2000 r. organ rentowy przyznał i rozpoczął wypłatę zawnioskowanych świadczeń. Następnie kolejnymi decyzjami Zakład realizował wypłatę świadczeń alimentacyjnych na rzecz uprawnionych oraz informował M. P. o wysokości zadłużenia wobec funduszu.

W dniu 17 lutego 2016 r. skarżąca złożyła wniosek o umorzenie zaległości likwidowanego funduszu alimentacyjnego w kwocie 21.787,50 zł, wyliczonej na dzień 7 marca 2017 r.

Organ rentowy decyzją z dnia 27 marca 2017 r., zaskarżoną w niniejszej sprawie załatwił odmownie wniosek M. P.. W uzasadnieniu stanowiska zwrócił uwagę, że okoliczności związane ze spłatą zadłużenia nie dotyczą tylko braku możliwości jednorazowego uregulowania należności, ale także ocenę zdolności spłaty zobowiązań w dłużnym okresie. Ponadto, w analizie dotyczącej przesłanek umorzenia zobowiązań brana jest pod uwagę także możliwość ściągnięcia należności w drodze egzekucyjnej.

W ocenie organu rentowego wnioskodawczyni nie jest w stanie jednorazowo spłacić zobowiązań, tym niemniej, nie przesądza to o trwałym braku możliwości spłaty zadłużenia. W podsumowaniu Zakład stwierdził, że zobowiązana posiada realne możliwości rozłożonej w czasie spłaty długu alimentacyjnego i nie wykazała szczególnych okoliczności, które uzasadniałyby umorzenie należności wobec likwidowanego funduszu alimentacyjnego.

Według danych zawartych we wniosku o umorzenie zaległości alimentacyjnych zobowiązana M. P., nie figuruje jako pracownik podlegający ubezpieczeniom społecznym. Jest osobą rozwiedzioną, po rozwodzie żyła w konkubinacie. Nie jest właścicielką nieruchomości, nie posiada majątku ruchomego, ani też środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku bankowym. Legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, wydanym okresowo do 30 czerwca 2017 r.

Od 1995 r. skarżąca nie posiadała stałej pracy. W okresach wyszczególnionych w zaświadczeniu z dnia 5 czerwca 2017 r. z Powiatowego Urzędu Pracy w K. – w latach 1995 -2014 była zarejestrowana jako osoba bezrobotna. Przy

czym, od dnia 3 listopada 1995 r. do dnia 29 lipca 1996 r. pobierała zasiłek dla bezrobotnych. Skarżąca nie opłacała należności związanych z utrzymaniem, rosło zadłużenie i w konsekwencji zdecydowała się na wyjazd do Włoch. Tam pracowała przez okres 4 lat i przysyłała konkubentowi do Polski środki finansowe, który jednak nie opłacał czynszu, co doprowadziło do utraty mieszkania. Po powrocie z Włoch jej stan psychiczny uległ zmianie.

Od stycznia 2002 r. odwołująca się korzysta ze świadczeń z pomocy społecznej. Zajmuje mieszkanie komunalne, w którym mieszka sama. Konkubent pozbawił ją praw rodzicielskich.

W dniu 17 września 2013 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w K. złożył do Sądu Rejonowego w Kętrzynie wniosek o skierowanie M. P. na leczenie do szpitala psychiatrycznego bez zgody. W uzasadnieniu wskazywał, że z informacji i obserwacji środowiska wynika, iż ubezpieczona przejawia zaburzenia psychiczne, a sąsiedzi obawiają się o swoje bezpieczeństwo i bezpieczeństwo swoich bliskich. Z dołączonego zaświadczenia lekarza psychiatry z Poradni Psychiatrycznej w K., w której skarżąca podjęła leczenie wynika, że sąsiedzi wnioskodawcy zwrócili się bezpośrednio do PZP z prośbą o pomoc, wskazując że skarżąca m.in. zamyka ich w piwnicy, grozi, że ich pozabija, mówi „od rzeczy”, wyzywa ich. Nie wpuszcza do domu ani lekarza, ani pracowników pomocy społecznej. Jak wskazała lekarz psychiatra nastąpiło załamanie linii życiowej, zaburzenie funkcjonowania społecznego. We wniosku o skierowanie na leczenie MOPS argumentował, że działania ośrodka pomocy, skierowane na poprawę sytuacji socjalno-bytowej oraz zdrowotnej skarżącej, nie przynoszą oczekiwanych rezultatów, bowiem sukcesywnie odmawia ona leczenia. że

Sąd Rejonowy w Kętrzynie III Wydział Rodzinny i Nieletnich w toku podjętego postępowania sądowego, dopuścił dowód z opinii biegłego lekarza psychiatry na okoliczność oceny stanu zdrowia skarżącej w kontekście złożonego wniosku.

Biegły ten w opinii z dnia 10 grudnia 2013 r. stwierdził, że ubezpieczona zdradza objawy choroby psychicznej – zaburzeń urojeniowych (prawdopodobnie na podłożu schizofrenicznym) i wymaga pobytu w szpitalu psychiatrycznym, gdyż bez podjętego leczenia jej stan psychiczny ulegnie znacznemu pogorszeniu

Kierując się powyższymi ustaleniami, Sąd Rejonowy w Kętrzynie III Wydział Rodzinny i Nieletnich postanowieniem z dnia 10 stycznia 2014 r., orzekł o umieszczeniu M. P. w szpitalu psychiatrycznym na leczenie. W okresie od 7 kwietnia 2014 r. do 25 maja 2014 r. odwołująca przebywała na leczeniu w Szpitalu Psychiatrycznym w W. w Oddziale O. rozpoznaniem schizofrenii.

M. P. pozostaje bez pracy, nie otrzymuje żadnych świadczeń emerytalno-rentowych z ZUS. Z MOPS-u w K. pobierała wcześniej zasiłek okresowy, a od lipca 2014 r. otrzymuje zasiłek stały w kwocie 488,35 zł oraz dodatek mieszkaniowy.

Ponosi miesięczne wydatki związane z utrzymaniem w kwocie 21 zł, opłaty eksploatacyjne – 91 zł oraz koszty związane z wykupem leków – 50 zł. Korzysta z wizyt w Poradni Zdrowia Psychicznego w K. oraz leczy się na nadciśnienie. Z tych powodów stale przyjmuje leki. W opinii placówki pomocy społecznej, aktualna sytuacja odwołującej jest bardzo trudna. Skarżąca jest osobą mało zaradną życiowo i nie posiada żadnego wsparcia w rodzinie.

Obecnie nie dokonuje żadnych dobrowolnych wpłat na poczet zadłużenia alimentacyjnego. Nie wykazała też inicjatywy w spłacie należności zlikwidowanego funduszu alimentacyjnego w formie okresowych układów ratalnych w ZUS. Posiada czworo dzieci. Jednak nie utrzymuje z nimi kontaktów.

Według informacji pochodzącej od Komornika Sądowego w K., przeciwko wnioskodawcy toczy się jedno postępowanie egzekucyjne, w której zaległość wobec wierzycieli alimentacyjnych wynosi 133.401,78 zł.

(dowód: akta alimentacyjne ZUS, akta umorzeniowe – plik-I-II, dokumenty – k -15, 17 i 19 akt sprawy oraz akta Sądu Rejonowego w Kętrzynie o sygn.: III RNs 168/13.)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie wnioskodawcy zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz.U.2016.1518), w szczególnie uzasadnionych przypadkach związanych z sytuacją zdrowotną lub rodzinną osoby, przeciwko której jest prowadzona egzekucja alimentów, lub osoby zobowiązanej do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu, likwidator może umorzyć, rozłożyć na raty lub odroczyć termin płatności należności likwidowanego funduszu z tytułu wypłaconych lub bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu.

Decydujące znaczenie dla zasadności złożonego odwołania miało ustalenie, czy organ rentowy zasadnie odmówił M. P. umorzenia należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego oceniając, że nie zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności dające podstawę do ich umorzenia w świetle art. 68 cyt. ustawy o świadczeniach rodzinnych.

Z brzmienia wskazanego przepisu wynika, że umorzenie świadczeń alimentacyjnych ma charakter wyjątkowy – musi być uzasadnione szczególnymi względami leżącymi po stronie osoby zobowiązanej do zwrotu świadczeń. Szczególnie uzasadnione, to znaczy wyjątkowe, losowe, które ze względów zdrowotnych lub rodzinnych tak obciążają budżet zobowiązanego, że nie pozwalają na uregulowanie zaległości (por. np. uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 22 sierpnia 2006 r., III AUa 581/06, uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 20 maja 2014 r., III AUa 1930/13). Zatem ulga przewidziana w wymienionym przepisie ma charakter incydentalny. Należy przy tym podkreślić, że fundusz alimentacyjny został utworzony w celu zaspokojenia bieżących potrzeb rodzin, które znalazły się w trudnej sytuacji materialnej z powodu niemożności wyegzekwowania świadczeń alimentacyjnych oraz zwiększenia odpowiedzialności osób zobowiązanych do alimentacji.

Zaskarżona decyzja podlegała zmianie.

W ocenie Sądu Okręgowego w niniejszej sprawie, wbrew stanowisku organu rentowego, zachodziły jednak szczególne okoliczności, które dały podstawę do umorzenia zadłużenia odwołującej wobec likwidowanego funduszu alimentacyjnego.

Sąd orzekający co do zasady podziela pogląd organu rentowego, że świadczenia z funduszu alimentacyjnego mają charakter zwrotny, co oznacza, że na dłużnikach ciąży obowiązek zwrotu wypłaconych w ich zastępstwie świadczeń, wraz z 5% opłatą na pokrycie kosztów jego działalności, a umorzenie tych należności może mieć miejsce w okolicznościach wyjątkowych i szczególnych. Tym niemniej, podkreślenia wymaga, że w orzecznictwie sądowym dostrzegane są też i takie sytuacje osoby zobowiązanej, które z uwagi na swój specyficzny charakter wynikający z okoliczności związanych z jej stanem zdrowia, stanem rodzinnym oraz finansów, całkowicie uzasadniają umorzenie spornych należności. Co do zasady należy podzielić pogląd, że sama w sobie choroba, nie zawsze stanowi szczególną okoliczność, uzasadniającą umorzenie należności. Trudno też dokonywać jakiegś gradacji schorzeń jak kryterium w celu uzyskania odpowiedzi, czy stanowią one podstawę do umorzenia należności.

Jak słusznie jednak zwrócił uwagę w pisemnym uzasadnieniu wyroku z dnia 15 kwietnia 2015 r., Sąd Apelacyjny w Lublinie - wymieniony powyżej art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, na pierwszym miejscu jako podstawę do umorzenia należności, wskazuje sytuację zdrowotną zobowiązanego. ... „Bez wątpienia, nie każda choroba, nawet ciężka, może być podstawą zastosowania ulg wynikających z tego przepisu. Jednakże choroba psychiczna, która pozbawia osobę zobowiązaną wglądu w jego stan psychiczny, jest taką okolicznością o wyjątkowym charakterze (treść uzasadnienia: sygn. akt: III AUa 76/15, Legalis, numer 1242024, por. też: wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 14 grudnia 2015 r., III AUa 1098/15, LEX nr 1960804).

Zdaniem Sądu orzekającego, w niniejszej sprawie to właśnie sytuacja zdrowotna wnioskodawczyni stanowi szczególnie uzasadnioną okoliczność, która skutkuje umorzeniem zaległości objętych zaskarżoną decyzją.

Punktem wyjścia dla przyjęcia takiej tezy była ocena stanu zdrowia psychicznego odwołującej. Biegły lekarz psychiatra w postępowaniu przed Sądem Rejonowym w Kętrzynie, w sprawie III RNs 168/13 z wniosku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w K. o umieszczenie M. P. w szpitalu psychiatrycznym bez zgody, jednoznacznie zaopiniował,

że skarżąca zdradza objawy choroby psychicznej w postaci zaburzeń urojeniowych – prawdopodobnie na podłożu schizofrenicznym i wymaga leczenia w szpitalu psychiatrycznym. Ostatecznie po wielomiesięcznym pobycie w szpitalu rozpoznano w odwołującej się schizofrenię. Nie ulega wątpliwości, że osoba dotknięta takim schorzeniem pozbawiona jest realnej oceny swojej sytuacji życiowej, zwłaszcza w okresach zaostrzenia choroby. Wyklucza to podejmowanie racjonalnych działań chociażby w sferze aktywności zawodowej i zarobkowania.

Na drugim miejscu w powołanym przepisie art. 68, jako podstawa umorzenia należności wskazany został stan rodzinny. Podkreślić trzeba, że skarżącą mieszka sama i samotnie zmaga ze swoimi dolegliwościami zdrowotnymi. Ma pięcioro dzieci, ale nie utrzymuje z nimi kontaktu. Nie bez znaczenia dla sprawy pozostaje także opinia placówki pomocy społecznej w K., która wspiera swoim działaniem odwołującą. Zdaniem pracownika tej instytucji, M. P. jest osobą mało zaradną życiowo i nie ma żadnego wsparcia w rodzinie (pismo – k – 19 akt sprawy).

W przekonaniu Sądu Okręgowego, mając na względzie powyższe okoliczności, brak jest też realnych przesłanek aby przyjąć, że odwołująca kiedykolwiek zdoła uregulować istniejące zaległości alimentacyjne, chociażby w drodze egzekucji środków pieniężnych. Wspomnieć należy, że skarżąca z racji przebiegu ubezpieczenia pracowniczego, mimo choroby, nie może uzyskać świadczenia rentowego. Najprawdopodobniej będzie miała spore trudności, aby uzyskać w przyszłości świadczenie emerytalne, a jeśli nawet świadczenie takie by uzyskała, to może ono okazać się niższe niż obecne zasiłki wypłacane z MOPS-u.

Kierując się powyższymi ustaleniami, Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., oceniając, że w sprawie zachodzą szczególne okoliczności o jakich mowa w art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, zmienił zaskarżoną decyzję i umorzył M. P. należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu w łącznej kwocie 21. 787,50 zł.

/-/ SSO Beata Łożyńska-Motyka